

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 23/14473-8
Saksbehandler Anna Despard Asgard

Utvalg	Møtedato
Fylkesutvalget	28.01.2025

Høringssvar vilkårsrevisjon: Vigelandsfoss kraftverk, Otravassdraget

Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak

Fylkeskommunen i Agder:

1. ber om felles behandling av konsesjonssøknader for eksisterende og for nytt Vigelandsfoss kraftverk.
2. anbefaler at det innvilges konsesjon for eksisterende Vigelandsfoss kraftverk, hvor det inntas standard naturforvaltningsvilkår.
3. mener NVE bør konsesjonsbehandle også de overliggende kraftverkene Hunsfoss, Steinsfoss og Nomeland.
4. mener NVEs vurdering av søknadene må sees i sammenheng med pågående vilkårsrevisjon av Otra.
5. mener konsesjonen må legge opp til tiltak som er nødvendige for at miljømålene om god økologisk tilstand for vannforekomstene oppnås, jf. § 4 i vannforskriften.
6. mener det ved behov må ilegges vilkår om kunnskapsinnhenting for å definere hvilke tiltak som er nødvendige for nå miljømålene om god økologisk tilstand.
7. oppfordrer NVE til å ilegge vilkår om gjennomføring av tiltak som muliggjør toveis vandringsmulighet for ål.
8. ber NVE pålegge søker å utarbeide en plan i samarbeid med kommunene for å tilrettelegge for allmenn bruk av områdene ved elven, som NVE kan bruke som grunnlag for å vurdere hvilke konsesjonsvilkår som bør ilegges av hensyn til allmenne interesser.

Vedlegg

Vedlegg 2 Kristiansand vedtak Vigelandsfoss
Vedlegg 3 Vennesla vedtak Vigelandsfoss
Vedlegg 1 Konsesjonssøknad Vigelandsfoss
Vedlegg 4 Høringssvar vilkårsrevisjon Otra

Sammendrag

Konsesjonssøknad for fortsatt drift av Vigelandsfoss kraftverk fra Hydro Rein Holding AS er sendt på høring av NVE. Vennesla kommune og Kristiansand kommune har koordinert sine høringsinnspill. Fylkeskommunedirektøren har vært i dialog med kommunene og støtter deres krav, blant annet oppfordring om felles behandling av konsesjonssøknader for eksisterende og for nytt Vigelandsfoss kraftverk, og at det innvilges konsesjon til eksisterende Vigelandsfoss kraftverk, der standard naturforvaltningsvilkår inngår.

Fylkeskommunedirektøren mener konsesjonen må ilegge vilkår for å oppnå miljømålet god økologisk tilstand, og at det ved behov må legges vilkår om kunnskapsinnhenting for å avdekke hvilke tiltak som er nødvendige. Fylkeskommunedirektøren oppfordrer til helhetlig behandling som inkluderer de overliggende kraftverkene Hunsfoss, Steinsfoss og Nomeland. Det oppfordres videre til at NVE legger vilkår om tiltak som muliggjør toveis vandringsmulighet for ål, og at søker pålegges å utarbeide en plan i samarbeid med kommunene for tilrettelegging for allmenn bruk av områdene ved elven, for at NVE kan vurdere hvilke konsesjonsvilkår som bør legges av hensyn til allmenne interesser. Sakene bør ses i sammenheng med pågående vilkårsrevisjon av Otra.

Saksopplysninger

Hydro Rein Holding AS (Hydro) søker om konsesjon for fortsatt drift av Vigelandsfoss kraftverk, jf. vannressursloven § 8 (vedlegg 1). Søknaden er innsendt som en følge av at Norges Vassdrags- og Energiverk (NVE) i vedtak 1. juni 2023 besluttet å kalle inn kraftverket til konsesjonsbehandling. NVE har ved brev 1. juni 2023 vedtatt at også utbygging av et nytt kraftverk i Vigelandsfoss utløser konsesjonsplikt etter vannressursloven § 8. Hydro har varslet at søknaden til dette kraftverket vil bli oversendt NVE innen utgangen av 2024, eventuelt i løpet av første halvår 2025. Hydro uttaler samtidig at en helhetlig behandling av de to konsesjonssøknadene vil være en fordel.

Agder fylkeskommune har hatt god dialog med Vennesla kommune og Kristiansand kommune i saken. Kommunene har engasjert advokatfirmaet Lund & co. som bistår kommuner i vilkårsrevisjoner, og som også har bidratt i vilkårsrevisjonen av Otra. Høringssvar vedtatt i kommunene (vedlegg 2 og 3) bygger helt eller delvis på innspill fra firmaet, og dette danner også grunnlag for fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak. NVE har gitt Agder fylkeskommune utsatt høringsfrist til 31.1.25.

Fylkeskommunedirektøren mener vedtak i Kristiansand kommune og Vennesla kommune, begge vedtatt 12.12.2024, bør legges til grunn for uttalelsen fra Agder fylkeskommune. I tillegg berører forslag til vedtak fylkeskommunens ansvarsområder fisk, friluftsliv, vilt og vannmiljø. Ål er, som truet art, Statsforvalterens ansvar - fylkeskommunen uttaler seg om ål i kraft av forvaltningsansvar for innlandsfisk. Innkallingskravet omfattet også Hunsfoss, Steinsfoss og Nomeland kraftverk. NVE har vurdert at forutsetningene i vannressursloven § 66 ikke er oppfylt for disse tre, og kaller dem ikke inn til konsesjonsbehandling nå, under forutsetning av at Å Energi drifter kraftverkene på lovlig måte og i samsvar med eksisterende reguleringsrettigheter. NVE har også til behandling vilkårsrevisjon av Otra, der Agder fylkeskommune avga høringsinnspill 25.01.2022 (sak 7/22, vedlegg 4).

Vurderinger

Vennesla kommune og Kristiansand kommune mener to separate behandlinger kan medføre at det settes rettslige skranker for hvilke vilkår som kan settes i konsesjonen for eksisterende kraftverk, samtidig som konsesjonen for eksisterende kraftverk vil kunne sette tilsvarende begrensninger for at det settes inn vilkår ved en konsesjon for nytt kraftverk. Ved en felles konsesjonsbehandling der begge konsesjonene vurderes samlet, unngår man dette problemet, samt at miljøforbedrende tiltak kan ses i sammenheng og man får en helhetlig forvaltning av vassdraget.

Det foreligger opplysninger i saken som gjelder minstevannføring og flytting av vannmengde fra eksisterende flomavløp til ny lokasjon, som kan tilsi at det bør fastsettes vilkår om minstevannføring. Det er ikke i foreliggende konsesjonssøknad foretatt nærmere konsekvensutredninger av dette. Det virker som at utbygging av et nytt kraftverk vil medføre nye skader og ulemper i vassdraget, som må ses i sammenheng med de skader og ulemper eksisterende kraftverk medfører. Fylkeskommunedirektøren deler kommunenes enighet om det hensiktsmessige i å underkaste eksisterende og ny konsesjon samlet behandling. Det oppfordres også til å ta inn standard naturforvaltningsvilkår ved innvilgelse av konsesjon for eksisterende Vigelandsfoss kraftverk.

Når det gjelder konsesjonsfritaket for de overliggende kraftverkene, angir NVE at de likevel kan gjøre ny vurdering på et senere tidspunkt dersom utredninger viser at det bør etableres vandringsløsninger for ål til Venneslafjorden, jamfør vedtak om Vigelandsfoss. Fylkeskommunedirektøren oppfordrer til at NVE setter vilkår om gjennomføring av tiltak som muliggjør toveis vandringsmulighet for ål. Fylkeskommunedirektøren anser det som ønskelig med konsesjonsbehandling av og helhetlig behandling også når det gjelder de overliggende kraftverkene.

Fylkeskommunedirektøren viser til at pågående vilkårsrevisjon i Otra reiser flere problemstillinger som gjelder i hele vassdraget fra Bykle kommune til Kristiansand kommune, og berører flere konsesjonærer og kraftverkseiere, for eksempel når det gjelder krypsiv og sedimentering og vandring av ål og fisk. Da det nettopp er behov for å sikre gode helhetlige løsninger for flere av kravene som er fremmet i vilkårsrevisjonen, bør saken også sees i sammenheng med pågående vilkårsrevisjon av Otra.

Friluftsliv

Når det gjelder friluftsliv, slutter fylkeskommunedirektøren seg til Vennesla kommune og Kristiansand kommunes vedtak, hovedsakelig at det er behov for flere tilretteleggingstiltak langs vassdraget, som følge av at kraftstasjonene, damanlegg og tørrlagte elvestrekninger medfører miljøutfordringer for friluftslivet i kommunene. Landskapets opplevelsesverdi er sterkt redusert som følge av kraftutbyggingene, og flere steder kan friluftaktiviteter som bading og fiske ikke utøves.

Kommunene fremhever behov for vedlikehold, tilrettelegging, utbedring og sikring av friluftstiltak som badeplasser og fiskeplasser, at etablerte turstier må forlenges og bindes sammen, utbedring av adkomster til elva, årlig vedlikehold av nasjonal sykkelrute nr. 3, inkludert tilrettelegging (leirplasser, benkebord) langs hele traseen.

Turistattraksjonen tømmerrenna fra Beihølen til Steinsfoss blir benyttet til fotturer, og har store behov for utbedring og årlig vedlikehold. Det er behov for tilrettelegging og vedlikehold av ulike friluftsområder, og forlenging og oppgradering av ulike turveier som knytter seg direkte til Vigelandsfoss kraftverk eller har en nær tilknytning til driften av dette. Fylkeskommunedirektøren støtter kommunenes mening som er at eier av Vigelandsfoss kraftverk må ansvarliggjøres, ved at det fastsettes vilkår om nærmere beskrevne

tilretteleggingstiltak i konsesjonen for eksisterende kraftverk og/eller at det fastsettes en forpliktelse for kraftverkseier til å bidra økonomisk for å avbøte problemene.

Fylkeskommunedirektøren mener NVE bør pålegge kraftverkseier å utarbeide en plan i samarbeid med kommunene for så å iverksette tiltak for å tilrettelegge allmenhetens bruk av områdene ved elven, som nødvendig for konsesjonsmyndighetens endelige vurdering av hvilke konsesjonsvilkår som bør settes i konsesjonen av hensyn til allmenne interesser.

Vann

I søknadsbrevet til Hydro vises det til at Otra som påvirkes direkte av tiltaket er delt i to vannforekomster, oppstrøms og nedstrøms Vigelandsfoss, og at disse er registrert som sterkt modifiserte vannforekomster. Dette stemmer ikke; vannforekomstene er ikke utpekt som sterkt modifiserte etter vannforskriften § 5 i den nasjonale portalen Vann-Nett.

Tilstanden i overflatevann skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand, jf. vannforskriften § 4. Vannforskriften vedlegg V definerer hvilke biologiske kvalitetselementer som gjelder for klassifisering av økologisk tilstand i overflatevann, herunder blant annet sammensetning, mengde og aldersstruktur for fiskefauna.

Vannforekomsten har i Vann-Nett miljømål *god økologisk tilstand*. Det bør i konsesjonen legges opp til tiltak som medfører at god økologisk tilstand oppnås, eller i hvert fall at vannkraftproduksjonen ikke er til hinder for å nå målet. Hydro viser i sin søknad til at de definerer nåværende miljøtilstand med tilhørende kraftverk og industri som nullalternativ da det har vært et industriområde i over 100 år på stedet. Det er behov for å få kunnskap om hva miljøtilstanden var opprinnelig før utbygging. Dette er nødvendig for å vurdere hva som er god økologisk tilstand.

Av dette følger at kunnskapsinnhenting må legges opp til å vurdere hvilke tiltak som er nødvendig for å oppnå god økologisk tilstand, og at man i tillegg innhenter kunnskap om konsekvenser og hydrologiske endringer som vil følge av innvilget konsesjon til Vigelandsfoss kraftverk, i lys av målet om god økologisk tilstand.

Fisk

NVE bør sette vilkår om at det må gjennomføres tiltak som muliggjør toveis vandringsmulighet for ål. Ettersom Otra er anadrom (lakseførende) rett nedenfor Vigelandsfossen kraftverk, vil det være Statsforvalteren som vurderer andre forhold vedrørende fisk.

Kulturminner og arkeologi

I søknaden ser det ut til at de best bevarte delene av anlegget ikke blir berørt av de planlagte tiltakene, og fylkeskommunedirektøren har derfor ingen merknader til søknaden når det gjelder kulturminner og arkeologi.

Krypsiv

Når det gjelder innskudd til Krypsivfondet i Otra eller Krypsiv på Sørlandet, anses dette som ikke relevant ettersom Vigelandsfoss ikke omfatter regulerbart magasin.

Regionplan Agder 2030

Saken er relevant for målet om et bærekraftig lavutslippssamfunn fordi det gjelder produksjon av fornybar energi, som må veies opp mot ønsket om gode levevilkår i form av

et levende vannmiljø med økologisk mangfold og muligheter til fiske og rekreasjon langs elven til glede for innbyggerne.

Barn og unge vil bli påvirket både direkte, i form av god folkehelse som følge av økte muligheter til friluftsliv og fiske dersom det ilegges vilkår som tilrettelegger for det, samt en bærekraftig fremtid tuftet på fornybar, klimavennlig energiproduksjon.

Økonomiske konsekvenser

Saken har ingen umiddelbare økonomiske konsekvenser for fylkeskommunen.

Konklusjon

Fylkeskommunedirektøren har vært i kontakt med kommunene Vennesla og Kristiansand og støtter deres krav til NVE for konsesjonssøknad for fortsatt drift av Vigelandsfoss kraftverk fra Hydro Rein Holding AS (Hydro). Fylkeskommunedirektøren ønsker felles behandling av konsesjonssøknader for eksisterende og for nytt Vigelandsfoss kraftverk, og at standard naturforvaltningsvilkår inngår ved innvilgelse av konsesjon til eksisterende Vigelandsfoss kraftverk.

Krav om kunnskapsinnhenting må ilegges for å avdekke tiltak som er nødvendige for å oppnå vannforvaltningsmålet god økologisk tilstand. Det bør ilegges vilkår som gjør at målet oppnås. Det er ønskelig med helhetlig behandling som inkluderer de overliggende kraftverkene Hunsfoss, Steinsfoss og Nomeland, og at saken ses i sammenheng med pågående vilkårsrevisjon i Otra.

Fylkeskommunedirektøren oppfordrer til å legge vilkår om tiltak som muliggjør toveis vandringsmulighet for ål. Søker bør også pålegges å utarbeide en plan for tilrettelegging for allmenn bruk av områdene ved elven i samarbeid med kommunene, slik at NVE kan vurdere hvilke konsesjonsvilkår som bør ilegges av hensyn til allmenne interesser.

Kristiansand, 15.01.2025

Tine Sundtoft
Fylkeskommunedirektør

Anita Henriksen
fylkesdirektør